

LUND
UNIVERSITY

Kajsa Paludan
LIV10

Litteraturvetenskapliga institutionen

Handledare: Bibi Jonsson

Seminarium: 2012 – 01 – 12

Noget om helte

- en undersøgelse af kronotoper i den sociale innovatørs univers

Megan!
Why don't
you share
your thoughts
on Bakhtin?
literary
theory
class

A simple line drawing of a stick figure standing behind a podium, gesturing with one hand.

Well, my critique
of this is
founded on
the fact that
it MAKES NO
SENSE.

A simple line drawing of a stick figure sitting in a chair, looking towards the speaker.

Til Oleg,
min bedste kronotopven i verden

Indhold

Motivation: Hvad er social innovation og dens udfordringer?	3
<i>Den sociale Innovatør – Europas helt?</i>	4
Problemformulering	5
Teori	6
<i>Diskursteori</i>	6
<i>Begreber hos Laclau og Mouffes</i>	8
<i>Kronotoper – Mikhail Bakhtin</i>	10
<i>Ridder-kronotopen</i>	11
Metode	13
<i>Case og metode</i>	13
<i>Interviewspørgsmål</i>	14
Analyse	16
Diskursanalyse	16
<i>Flydende betegnere, ækvivalenskæder og nodalpunkter</i>	16
<i>Er og ikke-er, hegemoniske betydningskampe</i>	17
Kronotopanalyse	21
<i>Bevægelses-citater fra respondenternes svar</i>	22
<i>Kronologi i respondenternes svar</i>	22
<i>Tidén og det pludselige</i>	23
<i>Trusler og heltedåd</i>	25
Kritik, konklusion og refleksion	28
<i>Afsluttende bemærkninger</i>	30
Litteratur	32

Motivation: Hvad er social innovation og dens udfordringer?

Der er mange måder at definere social innovation – det er branche med mange stemmer og mange udtryk. Litteraturen og forskningen som omhandler social innovation er sparsom, og der er derfor ikke mange begreb eller definitioner, som for alvor har stadfæstet den sociale innovation. OECD har officielt defineret innovation som *implementeringen af et nyt eller væsentligt forbedret produkt (ydelse eller tjenesteydelse, en ny eller væsentlig forbedret proces, en væsentlig ny organisatorisk metode eller en væsentlig ny markedsføringsmetode*, dette er en stærk forbrugerorienteret definition, og Dorthe Junge og Peter Justrup¹ foreslår da også en definition i den demokratisk ånd: at innovation er *aktiviteter, som på grund af ny vidén, udvikler nye muligheder, der ved udnyttelsen genererer en merværdi*. Dette eksempel har Junge og Justrup taget fra Wikipedia, som om noget, er et eksempel på en social innovation. Et af problemerne der nævnes vedrørende social innovation, er netop den sparsomme litteratur og forskning på området, en ikke stærk definition af hvad det vil sige at udvikle, være kreativ og innovere. Junge og Justrup nævner som eksempel på den udflydende opfattelse af f.eks. kreativitet: *1: kreativitet er substansen i innovation, men er også noget i sig selv. 2: Kreativitet er evnen til at tænke nyt, evnen til fornyelse*. Den første opfattelse er bred og uden tydelig substans, den anden opfattelse er tydeligere i sin udtryksdefinering, og det kan være et stort problem i en branche, at ingen er helt enige om, hvad det er de laver.

Den sociale innovation, er lige så meget en proces som det er et reelt implementerbart produkt. Man plejer, at tale om at social innovation ikke eksisterer før den er implementeret, men når der bedrives social innovation, er det altid gennem en innovationsproces. Det typiske forløb ser således ud: *1: idégenerering – 2: idéudvælgelse – 3: Analyse og strategisk fit – 4: Fordeling af ressourcer – 5: implementering og gennemførelse af idé der er blevet til en innovation*.

Den sociale innovation er tæt knyttet til velfærdsstaten, fordi det er til den, den oftest forbindes. Den imødekommer et socialt behov, som er med til at øge livskvaliteten og som kan antage den størrelse og form, som de sociale konstruktioner fordrer af den. Det særligt aktuelle ved social innovation, er som nævnt i led med Barossos udsagn (*se næste afsnit*), en måde hvorpå demokratiet er med til, at opretholde velfærden i et samfund der lidér af enorme

¹ Social Innovation – Et strategisk værktøj der skaber forandring i praksis, ViaSysteme, 2011, s. 11

budgetunderskud og stigende offentlige udgifter², men det sker også i takt med at borgernes krav til de offentlige ydelser bliver individualiseret. Samtidig fyldes vores samfund, af flere og flere arbejdsløse, i takt med at arbejdspladser rykker udenlands og ledigheden vokser. Der bliver flere ældre, og tilbage står en ungdomsgeneration uden job og med et skattesystem, der regner med en vedvarende forøgning af skatteydere til at drive møllen, og et konstant forøget bruttonationalprodukt. Det er nu er der behov for social innovation, for at kunne opretholde velfærdsstaten, og det er nu, at den sociale innovation for alvor begynder at vinde indpas. For den skandinaviske velfærdsmodel hænger sammen med vores konkurrenceevne, det er den vi har brug for, hvis vi under det nuværende økonomiske system, skal kunne opretholde arbejdspladser og tilgodese borgernes krav. Derfor bliver der nødt til at tænkes radikalt anderledes i den offentlige og private sektor for at kunne opretholde det samfund vi har.

Det er nu, der rettes forespørgsel til de professionelle og de idérige, som kan være med til at få velfærdsstaten på ret kurs. Og det er dem og deres rolle som denne opgave handler om.

Den sociale Innovatør – Europas helt?

Innovation er selvklart ikke blot en praksis tilknyttet erhvervslivet, men en proces og begivenheder der giver grundlag for kulturelle ændringer og social omstrukturering i samfundsmæssig kontekst. Da social transformation er en naturlig del i den innovative proces, er den i samfundsmæssigt perspektiv værdifuld at se på, især under krisetidér, hvor social innovation bl.a. anses for at være en drivfaktor til at få os igennem krisen³. Forud for dette, ligger der op igennem 1990'erne et opgør med detailstyring til fordel for governmentality - et netværkstyret demokrati. Hvilket betyder, at der nu fokuseres på hvad de kollektive kompetencer kan bidrage med, i stedet for en centraliseret magt der uddeligerer opgaverne.

"The financial and economic crisis makes creativity and innovation in general and social innovation in particular even more important to foster sustainable growth, secure jobs and boost competitiveness. This meeting contributed to shape our

² Der estimeres, at Danmarks underskud alene i 2012 vil nå 100 mia. DKK.

³ Præsident Barosso , <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/81>

collective thinking on how social innovation can be promoted at all levels for the benefit of our citizens and societies."

Président Barosso, Brussels, 20. Januar 2009

I kraft af bl.a. Barossos magtfulde position, etableres der en sandhed om behovet for social innovation, hvilket er baseret på magten Barosso har som følge af, at repræsentere lande som har indgået et kollektiv, på baggrund af kultur, kompetencer, ressourcer og økonomi. For i alle områder af menneskelig aktivitet, formidler vi gennem sproget enten oralt, skrevet⁴ eller gennem sociale konstruktioner. Når jeg læser Barossos udtalelse, tænker jeg straks på helte, men findes de virkelig og hvordan ser en helts verden ud? Derfor fik jeg idéen til, at undersøge den sociale innovations verden og høre dens arbejderes fortælling - og det førte mig til følgende problemformulering og ikke mindst ønsket om, at holde analysen op imod de bakhtianske kronotoper.

Problemformulering

Jeg ønsker, at tegne et billede af den sociale innovations kronotop ud fra afkodningen af diskurs og kronotoper i mine respondenters fortællinger.

⁴ M.M. Bakhtin, *The Problem of Speech Genres*, samt Laclau og Mouffes *Hegemony and Socialist Strategy* (1985)

Teori

Diskursteori

Tekster:

Ernesto Laclau & Chantal Mouffes *Hegemony and Socialist Strategy Towards a Radical Democratic Politics*, Niels Åkerstrøm Andersen *Diskursive analysestrategier*, Marianne Jørgensen & Louise Phillips *Diskursanalyse som teori og metode*.

Denne opgaves analyse er bygget på Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteorier. Laclau er ansat som professor ved University of Essex: fakultet for politisk teori og har lavet nogle af de mest kropslige genskrivninger af Foucaults⁵ diskursteorier, omend Laclau i høj grad også skriver ud fra den dekonstruktive tanke, inspireret af Derrida, Lacan og Žižek, uden på noget tidspunkt, slippe relationen til diskursanalysen. Chantal Mouffes er ansat som professor ved Department of Politics and International Relations og har sammen med Ernesto Laclau skrevet *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*, et historisk og politisk teoretisk post-marxistisk studie af diskursiv identitetsdannelse, klassesdannelse og ikke mindst forståelsen og artikulationen af selvet i en social kontekst og vigtigheden af hegemoni⁶ i nutidig kontekst (1985). I Laclaus egne teorier foreligger der ikke nogen reelle metodeforslag, da der ikke foreligger offentlige empiriske analyser⁷ fra Laclaus hånd. Derfor har jeg valgt at præsentere hans teorier, samt mine grundige overvejelser af, hvorledes jeg er kommet frem til et metodisk grundlag for min analyse. Til brug ved præsentationen har jeg valgt at bruge Jørgensen og Phillips velformulerede formidling af Laclau og Mouffes teorier.

Diskursanalyse er analyse af sprogbrugen i kommunikation. I praksis vil al form for social kommunikation: tekster, tale, tankemønstre, kultur og habitus gå ind under betegnelsen diskurs. I

⁵ Michel Foucault, 1926-1984, fransk professor og filosof. Foucault var poststrukturalist og postmodernist, og en af fædrene til den moderne diskursanalyse. Foucaults fokus lå på magtfordelingen og subjektet og bar titlen af professor i *tankesystemernes historie*. Foucaults analyse grunder i hans teorier om de institutionelle rammer for diskursen og fokuserer på udøvelsen af magt i disse rammer: magten som dermed gennemtrumfer et givet virkelighedsbillede. Foucault fokuserede på oprettelsen, bruddene og forandringerne i de diskursive rammer hvor igennem verden blev erfaret (leksikon.org, psykologi/filosofi redaktionen, 3/6/2006)

⁶ Lederskab

⁷ Niels Åkerstrøm Andersen, 1999 (NÅA)

diskursanalysen studerer man måderne, hvorpå virkeligheden fremstilles og der er mange teoretikere, der har opstillet forskellige teorier om de diskursive forhold. Kortfattet, går det ud på, at finde de mønstre og knudepunkter i fortællinger, der danner billeder og beviser den pågældende fortællings virkelighedsgengivelse. Indenfor diskursanalyse findes der mange retninger: så som den sociologiske, antropologiske, lingvistiske, politiske m.fl - og da diskursen er afhængig af de sociale kontekster, hvori der kommunikeres, er diskursanalysen et brugbart redskab i hvilken som helst kommunikativ sammenhæng, der søger imod mening.

Når udgangspunktet er sociale institutioner – f.eks. en arbejdsplads som en ortopædkirurgisk afdeling, eller som i dette tilfælde et fag, men også en bevægelse *den sociale innovation*, kan der opstå et erkendelsesteoretiske problemer: hvornår er der tale om sociale konstruktioner og hvornår begynder eller slutter den givne forandring, man ønsker at studere? Niels Åkerstrøm Andersen påpeger i *Diskursive analysestrategier*, desto mere upræcis eller ikke tilstedeværende bestemmelsen af den sociale bevægelse er, jo mere umulig er den også at analysere. Ligeledes gælder det for forandringen, der må have nogle klare rammer for dens begyndelse og slut, eller nogle klare definitioner af hvornår der sker et erkendelsesteoretisk brud. Sagen er, at når du analyserer og behandler diskursen, må man som strateg tage højde for den menneskelige afbøjelighed og være sensitiv overfor denne i sin metode, da menneskelighed afviger fra systemer i lige så høj grad som systemer ikke er fleksible.

Laclau og Mouffes skriver i *Hegemony & Socialist Strategy*, at diskursen defineres som en strukturel heled af forskelle⁸, forstået således, at når man i den artikulatoriske praksis formår, at beherske et system der består af præcise forskellige placeringer, vil dette system betegnes som diskursen. Laclau og Mouffes arbejder ud fra diskursive og teoretiske begreber som de har lånt fra sine filosofiske inspirationskilder, Foucault, Zizek, Lacan og Derrida. Diskursen er et resultat af den artikulerede praksis og bliver karakteriseringen af de forhold, der opstår i artikulationsfasen imellem delementerne. Diskursen er altså udtrykket for virkelighed i den givne kommunikative konstruktion. Laclau er meget optaget af de sociale relationer og mener, at skabelsen af virkelighed sker med udgangspunkt i, at vi selv skaber objektivitet og mener, at der er denne skabelsesproces vi bør analysere. Jørgensen og Phillips formulerer det således:

⁸⁺⁵ Hegemony & Socialist Strategy, 105-114 - NÅA, s. 89

*”Analysens ærinde er derfor ikke at afdække den objektive virkelighed [...] men at undersøge, hvordan vi skaber virkeligheden, så den bliver en objektiv og selvfølgelig omverden.”*⁹

Diskursteoriene cirkulerer for det meste rundt om de skriftlige og sproglige fænomener, men sådan er det ikke hos Laclau og Mouffes. Laclau og Mouffes ser al artikulation som diskursiv¹⁰, hvilket gør det muligt for analysen, at frembringe de sociale konstruktioners virkelighedsgengivelse. Jørgensen og Phillips løfter et eksempel fra Laclau og Mouffes om deres materielle forhold til diskursen frem; Laclau og Mouffes siger som eksempel, at en sten godt nok eksisterer uafhængigt af sociale klassifikationsystemer, men om den opfattes og anvendes som et projektil eller et kunstværk, kommer det an på, hvilken diskursiv kontekst, den indplaceres i¹¹. De sociale konstruktioner er altså organiseret på samme måde som sproget.

Den objektivitet som Laclau taler om: den vi skaber og måden hvorpå vi skaber den, altså vores virkelighed, er hos Laclau betegnelsen for idéologi. Den gør sig altså gældende ved, at være det, der er givet og ikke det som skilder sig ud. Objektiviteten er altså den virkelighedsgengivelse, der har magten og dermed skaber det normative.

Begreber hos Laclau og Mouffes

Laclau og Mouffes arbejder som sagt med diskursteorien, baseret på følgende begreber. **Diskursen** er den samlede helhed af udtryk, tegn og knudepunkter, der tilsammen danner et sprogligt etableret felt eller domæne. Disse elementer danner tilsammen diskursen og i **diskursanalysen** fastlægges de forskellige tegn og *hvordan* de relaterer til hinanden. Dette *hvordan* eller tegnenes relationsproces, kalder Laclau og Mouffe også for **artikulationen**. Artikulationen hænger sammen med **elementerne**, som er det artikulationen drejer sig om. Elementerne sammentrækker ordene og billedernes lignende udtryk, til ét udtryk der bliver overordnet for dem alle. Når dette overordnede udtryk indtræffer, bliver det til **momenter** i diskursen. Når momenterne danner et overordnet billede, samler man for et øjeblik (da diskursen er en konstant bevægelig størrelse) diskursens samlede udtryk og det medfører det som Laclau og Mouffes kalder for **lukning**. Da elementerne selvfølgelig kan have flere forskellige betydninger og momenter derfor, kun kort begrænser deres flertydighed, kan man ikke tale om et konstant moment, da den altid vil kunne

⁹ Jørgensen og Phillips, 1999, s. 44

¹⁰ Jørgensen og Phillips, 1999, s.46

¹¹ Jørgensen og Phillips henviser til Laclau og Mouffes 1990:101

fortolkes anderledes. Vigtigst er, at man får defineret et billede som argumenterer for strategens fortolkning af diskursen. Dog optræder der nogle elementer i diskursen, som man ikke kan placere, dem kalder Laclau og Mouffes for **tomme betegnere**, fordi de i sig selv ikke har nogen betydning, eller betyder for mange ting¹². Betegnere der ikke hører hjemme noget sted, måske pga sin vage betydning eller for mangfoldige, kaldes for **flydende betegnere**.

Når man opsamler alle partikler som en diskurs består af har de alle centrum i et eller flere nodalpunkter. **Nodalpunktet** er det centrum, eller den knude i diskursnettet som er betydningssamlende. I teksten vil man derfor også have det man kalder **ækvivalenskæder**, ord og begrebsbetydninger der er synonyme eller betydningssynonymer med hinanden og som henviser til nodalpunktet. F.eks. taler de sociale innovatører i interviewet om *nyskabelser, kreativ, skabelser og opfindelser* som sammen er ækvivalenskæder til nodalpunktet *innovation*.

Når Laclau og Mouffes taler om, at vores virkelighed skabes igennem vores diskursive proceser, studerer de *hvordan* proceserne danner objektivitet. I den proces vil der opstå konflikter og magtdemonstration, fordi en diskurs har mere støtte end andre. I de konflikter ses et forsøg på, at hive de flydende og tomme betegnere til sig, for at få dem over på den ene eller den anden side, for så at bruge dem som støtte til den ønskede diskurs. Denne konflikt kalder Laclau og Mouffes for **antagonismer**. Når antagonismerne opløses fordi en social konstruktion har større diskursiv magt end en anden, kaldes opløsningen for **hegemoni**. Hegemoni i sig selv, er et helt studie af relationerne mellem kulturel og politisk magt. En af de vigtigste pointer som Jørgensen og Phillips fremhæver er definitionen af er og ikke-er. De beskriver det som diskursens kamp om hele tiden, at definere sig ud fra hvad den ikke er, og kalder det for *den hegemoniske betydningskamp*¹³.

¹² Jørgensen og Phillips, 1999, s. 34-59

¹³ Jørgensen og Phillips, s. 37

Kronotoper – Mikhail Bakhtin

Tekster: Mikhail Bakhtin Rum, *Tid & Historie – Kronotopens former i Europæisk Litteratur*, Rigmor Kappel Schmidt *KRONOTOP – Efterskrift* (i ovenstående bog),

Mikhail Bakhtin introducerer kronotopen i sin tekst *Tidén og kronotopens former i romanen* i 1937-1938, en introduktion af hans tredje og sidste litteraturteori. Dog uddybes denne efterfølgende i diverse værker fra Bakhtins hånd. På mange måder, er hans essays om kronotoperne både skarpe og svære at følge. Derfor kan det være svært at gengive citater, der kort præciserer det han mener, fordi Bakhtins associationsrække og forklaringer breder sig over flere sidér.

Kronotoper, er et begreb om de litterære verdener som værende tid- og historisk bestemte og refererende. Kronotopen eksisterer der, hvor skæringspunktet mellem tid og rum indtræffer og kommer fra græske *chronos*, tid og *topos*, sted. Direkte oversat betyder det 'tidrum'¹⁴.

Bakhtin inddeler kronotoperne i *grundkronotoper* og *delkronotoper*. Grundkronotoperne er: eventyrkronotopen, eventyr-hverdagskronotopen og hverdagskronotopen¹⁵. Delkronotoperne strukturerer teksten efter handling og plot. *Eksempel: Delkronotoper kan være mødet ved pølsevognen, hvor grundkronotopen er hverdags(romanen)kronotopen.*

Bakhtin hviler sine teorier på en blanding af anskuelser: Kants forståelse af tid og rum¹⁶: ”*I den ”transcendentale æstetik” definerer Kant rummet og tidén som nødvendige former for al erkendelse, lige fra de elementære sanseopfattelser og forestillinger. Vi godtager Kants vurdering af disse formers betydning i erkendelsesprocessen, men til forskel fra Kant forstår vi dem ikke som ’transcendentale’, men som en yderst reel virkeligheds former.*” og Einsteins relativitetsteori¹⁷: *I den skønlitterære kronotop sker der en sammensmeltning af de rumlige og tidsmæssige kendetegn til et meningsfyldt og konkret hele. Tidén fortættes, komprimeres og bliver her kunstnerisk-synlig: også rummet intensiveres og drages ind i tidéns, plottets og*

¹⁴ M. Bakhtin, Rum, Tid og Historie – kronotopens former i europæisk litteratur, 2006 (RTH, 2006)

¹⁵ M. Bakhtin, RTH, 2006 - efterskrift af Rigmor Kappel Schmidt, s. 229

¹⁶ M. Bakhtin, RTH, 2006, s. 14

¹⁷ M. Bakhtin, RTH, 2006, s. 13

*historienns bevægelse. Tidéns kendetegn udfoldes i rummet og rummet fyldes med mening og dimension af tidén. Denne krydsning af rækker og sammensmeltning af kendetegn er karakteristisk for den kunstneriske kronotop*¹⁸. Levegrundlaget for kronotopen er antagelsen, at al eksistens forekommer i tid og rum og at det gælder i litterær og fortællende praksis, på ligefod med fysisk eksistens, da det litterære produkt er et resultat af menneskelig eksistens og dermed menneskelig virkelighedsfortolkning.

I *Rum, Tid og Historie – kronotopens former i europæisk litteratur* behandler Bakhtin de forskellige kronotoper i Europæisk litteratur - deres væsen og funktioner. Kronotoperne er specifikke, fordi den vestliges kulturs gentagende fortællingssystemer, er blevet brugt som grundlag for kulturel idéntitet og tankemønstre og dermed er de blevet narrative orienteringssystemer som ganske præcist kan give en betydning videre, fordi den er indlagret i vores kulturelle dna. *The essential order imposed by narrativization upon the universe of our experience is temporality, which implies the structure of past, present and future with the concomitant chronology.* (Kampann&Nünning)

Bakhtin behandler den litterære kronotop i dens forskellige afskygninger, bl.a. *den græske roman, den Rabelaiske kronotop og Ridderromanen*. Ridderromanen er en kronotopform som har vist sig, at have mange fællestræk med den sociale innovations narrativer. Derfor har jeg valgt at give den kronotop ekstra opmærksomhed.

Ridder-kronotopen

I *Ridderromanen*, ridderens kronotop, gennemgår Bakhtin heltens rolle, visioner og karakteristika. Ridderromanen hviler på den græske heltefortælling, dens moraler og semiotik. Genremæssigt ligger den delvist op af den græske roman¹⁹: en både abstrakt og fjern verden. Kodekset og idéntitetsudfordringerne ligger i heltens *prøvelse i troskab i kærlighed og troskab mod det ridderlige æreskodeks*²⁰, hvilket spiller en organiserende rolle for selve ridderromanens handling. Det bliver altså en idéel og dogmatisk verden og et rum, som ridderen bliver nødt til at overholde for at kunne være ridder, helt og problemløser. Bryder han den, begiver han sig

¹⁸ Bakhtin, RTH, s. 13

¹⁹ Græsk roman KORT:

²⁰ Bakhtin, RTH, s. 74

udenfor sit rum. Denne logik, gør sig også gældende for idéntitetsnarrativer – idéntitet er bygget op omkring en fast struktur som via fortællinger og sociale handlinger og relationer konstant understøttes. Bryder man fortællingen, ændrer idéntiteten og det rum sig også. Det kan føre til mistillid overfor det virkelighedsbillede man optil brudet har præsenteret. På den måde, har man også faste forestillinger om, hvad det vil sige at være helt. Man skaber heltefortællingen efter præcise systemer som relaterer til hinanden på bestemte måder.

I ridderromanen arbejdes der efter nogle specifikke særpræg: Den arbejder med eventyr tid, primært af den græske type, men hverdags-eventyr tid er også at finde i ridderfortællingerne. Eventyrtidén ses som en sammensætning af fænomener, som tilfældigt er synkroneret og diakroneret i sin relation til rummet. Der leges med fjernhed og nærhed og der skabes på den måde en abstrakt verden, men der er selvfølgelig mere faste elementer der går igen i kronotopen: I eventyrtidén griber det guddommelige ind og har karakter af en *pludselig* og forunderlig indtræden. Her brydes hverdagens kodekser for lov og orden. Dette er normen i samtlige ridderfortællinger. Der skabes altså en forunderlighed som bliver nerven i ridderens ageren og denne forunderlighed bliver til ridderens normale handlingsgrundlag. Til forskel for den græske helt, som prøvede at genoprette lov og orden, stormer helten i ridderfortællingerne ind i eventyrene og finder sig hjemme – det er hans helt naturlige element. Bakhtin understreger, at selvom ridderen er en eventyrer, er ridderen altid uselvsk, men kun i stand til at bevare sin rette idéntitet i den *pludselige* verden²¹. Ridderen definerer også sin verden i kontraster, det gode og det onde – men samtidig er kontrasten også med til at definere hans idéntitet og dens mig og ikke-mig. Det er denne betydningskamp som Laclau og Mouffes kalder for den hegemoniske betydningskamp. Lige meget hvor helten bevæger sig henne, opretholdes hans kodekser, fordi helten ikke har nogen loyalitet overfor sin geografiske placering.

*"Heltene er 'hjemme' i denne verden (men ikke i sit fædreland): han er lige så forunderlig som denne verden: forunderlig er hans herkomst, forunderlige er omstændighederne ved hans fødsel, hans barndom og ungdom, forunderlig er hans fysiske natur. Han er denne forunderlige verdens kød og blod, og han er dens fremmeste repræsentant."*²² Forunderligheden, er gennem heltens verden det mest gængående træk - selv tidén bliver forunderlig. Timer strækkes, dage presses sammen til et øjeblik, og selve tidén kan forhekkes: i ridderromanen er det oftest visioner der får

²¹ RTH, s. 75

²² RTH, s. 76

betydning for tidén, skriver Bakhtin²³. I visionen kobles tidén helt fra selve handlingen, da visionen i realtid er ganske kortvarig, men hvor meningen med selve visionen er tidsløs (også selv om den har relation til tidén)²⁴.

Metode

Med baggrund i Bakhtins kronotop-teori og Laclau og Mouffes dekonstruktive og sociale diskursteori, har jeg valgt at adskille mine respondenters svar i sætninger, meninger og ord, for at finde nodalpunkter, tid-rum indikatorer, forandrende indikatorer og karakteriseringsformer, som er med til at give et billede af kronotopen, så vel som af den herskende diskurs, i den sociale innovatørs univers. Laclau og Mouffes kalder det for objektivisering, -isering betyder, at det er udtryk for en proces og ikke et fast forhold. På den måde gør Laclau og Mouffes teorier om den konstante forandring og igangværende proces det muligt for analysen, at tage højde for fravigelser i fortællingen centreret rundt fortællingens nodalpunkt. Her er fordelen, at Laclau og Mouffes ikke har udarbejdet en metode: da problemet ved at have en strukturalistisk model, der ikke tager højde for forandringen (fordi dens apparat ikke tillader det) gør, at man ikke kan tilbyde en tilfredsstillende analyse, fordi materialet i høj grad må tage hensyn til metoden og ikke omvendt.

Formålet er så, at man i studiet af konstruktionen af den socialt understøttede fortælling, må finde knudepunkter og indikatorer for fortællingens karakteristika og tid-rum. Kronotopen findes altså ved, at foretage en diskursanalyse, med specielt fokus på de tid-rum og fortællingsrum som fortællingen/objektiviseringen tilbyder.

Case og metode

Den narrative undersøgelse, relaterer til en etableret gruppe af syv respondenter, der alle er involveret i udvikling og socialt arbejde. Respondenterne kommer fra Socialt Udviklingscenter

²³ RTH, s. 77

²⁴ RTH, s. 78

(SUS), Cultura21 International (C21), DANSIC og Kaospiloterne (diplomuddannelse i socialt entrepreneurskab). De er alle, i et neutralt og fortællende medium: et word-dokument, blevet bedt om at svare på 11 spørgsmål, ét på hver side, uden at kunne gå tilbage og rette i deres svar. De indledende spørgsmål, så som navn og stilling, har været stillede for at indlede respondenterne i sin fortælling. De sidste spørgsmål, er testspørgsmål, som ikke har nogen analyseværdi, fordi respondenterne gentager sig selv fra foregående spørgsmål, men skal ses som rammespørgsmål/stikprøver. Spørgsmålene er stillet åbne og neutralt, for at undgå fortolkning eller mistro fra respondenterne og dermed ligger der, en opfordring til at svare bredt og frit på de stillede spørgsmål²⁵. Den teoretiske baggrund er hentet i teorien om selvfortællinger og i den kvalitative narrative interview-teknik²⁶, som tillader respondenterne, at sætte sig selv i centrum. Identitetsnarrativer fortælles altid i en bestemt sammenhæng, af et individ som ligesom sit liv, organiserer sin fortælling i bestemte mønstre og sætter sig selv centralt i det givne narrativ. I selvfortællinger sætter individet sig, ligesom i Lacalu og Mouffes eksempel, sig selv op i forhold til en begivenhed og definerer jeg og ikke-jeg. Hvert identitetsnarrativ er selvets antagelse af sig selv, og hver person er sin egen histories fortæller. Derfor er det vigtigt, når man bedriver narrative interviews, at man beder respondenterne om en sammenfatning af deres livshistorie og derfra fortsætter med billeddannende spørgsmål, der er med til at tegne respondenterens univers.

Interviewspørgsmål

- **Stilling og titel:**
- **Arbejdsplads:**
- **Alder:**
- **Køn:**
- **Fortæl om hvem du er i relation til dit arbejde:** *i fortællingen skal der indgå din vej til arbejdet med sociale problemstillinger og din beskrivelse af din arbejdsrolle, samt dine arbejdsopgaver.*
- **Er der noget du ønsker, at tilføje til foregående spørgsmål?:**
- **Hvad vil du specifikt kalde din arbejdsrolle?:**
4b. Mange kalder det for social innovatør eller entreprenør, hvad synes du om det?

²⁵ Se bilag for spørgsmål.

²⁶ Norman Denzin, Interpretive Biography. (Norman Denzin: Research Professor in Communications: Professor of Sociology: Prof. of Cinema Studies and Prof. in the Unit for Criticism and Interpretive Theory at University of Illinois, USA.)

- **Hvem er du i relation til dine kollegaer?** *Her skal indgå en beskrivelse af, hvad dine kollegaer og samarbejdspartnere betyder for din arbejdsrolle og udførelsen af dine arbejdsopgaver.*
- **Fortæl hvad du mener er social innovation?:**
5.b. Skriv 15 ord du associerer til social innovation
- **Hvad ønsker du personligt, at få ud af at arbejde med social innovation?**
- **Forestil dig, at du kunne tilvejebringe hvilken som helst social opfindelse: hvad ville du opfinde/eller hvilket problem ville du løse og for hvem?**
- **Indenfor dit beskæftigelsesområde, er der opgaver du ikke vil varetage og i så fald hvilke?**
8.b. Hvad får dig til at vælge ovenstående opgaver fra?
- **Nævn 6 sociale innovationer som du mener er de bedste og begrund hvorfor?**
- **Hvilket grundlag/rammer skal der være før en innovation kan realiseres?**
10b. Beskriv kort, de vigtigste dele i en skabelsesproces

Analyse

Diskursanalyse

I min diskursanalyse, har jeg valgt at se på, hvilke billeder de beskriver af sig selv og deres fag, og i kronotopanalysen, har jeg valgt at se på den sociale innovatør i sin egen kronotop.

Flydende betegnere, ækvivalenskæder og nodalpunkter

Når respondenternes svar er blevet gennemgået adskillige gange, har der manifisteret sig nogle gennemgående træk. Respondenter definerer sig tydeligt og kontrastfuldt som hvem *de er* og hvem *de ikke er*. Jeg har specielt slået ned på deres relation til arbejdet med social innovation og set på deres mange begreber og beskrivelser af deres arbejdsrolle, som de også deler med andre fag og fundet frem til følgende betegnere, cirkulerende rundt begrebet *social innovatør*:

idégenerator – leder – CEO – multisociolog - people's person – filosof – aktionsfilosof - fødselshjælper – facilitator – konsulent – specialkonsulent – multikonsulent

Begreberne må betegnes som **flydende betegnere**, fordi det alle er ord som den sociale innovatør ikke kan tage eneret på. Det er begreber som mange brancher bruger og som betyder noget forskelligt, alt efter hvilken diskurs de sættes ind i. Der opstår altså ingen ro eller sammenhørighed, fordi der er en kamp imellem de mange forskellige diskurser om, at få brugsret til de forskellige begreber. Det er altså ikke beskyttede titler eller beskrivelser, som f.eks. læge er det. Det særegne og det legitime ved at være social innovatør forsvinder altså ved brugen af så mange flydende betegnere og det bliver svært, at trække en linie mellem hvad der er en social innovatør og hvad der ikke er. En respondent udtaler om brugen af betegnelsen social innovatørs mange tillægsbetydninger: *"Problemet ligger blot i, at der er rigtig mange som bruger det i flæng, også uden at koble handling med ordets betydning. Det skaber visse problemer, men især for branchen, der kan have svært ved at blive taget alvorligt."* Som ved Laclau og Mouffes sten-eksempel, bliver det på samme måde her, vigtigt at forstå i hvilken kontekst disse ord sættes ind i. Læser du ordene *CEO*, *multikonsulent* og *filosof* i **ækvivalenskæden** ud fra en banks perspektiv, vil begrebernes betydning måske blive i retning af *den der leder banken (bankdirektøren)*, *den der er multi-økonomi ekspert* og *en filosof der beskæftiger sig med*

økonomiske spørgsmål. Men aflæser du ækvivalenskæden ud fra et *social innovations* perspektiv, så betyder det i retningen af: leder af et socialt orienteret projekt/firma, en der har stor vidén om mange dele af banchen og en filosof der beskæftiger sig med socialt relaterede spørgsmål. Det er altså vigtigt, når man prøver at definere en branche eller et univers, at man også arbejder aktivt med at skabe den rette diskurs, med de rigtig nodalpunkter som ækvivalenskæderne arbejder rundt om. Ingen af mine respondenter sværger til én samme betegnelse af sig selv, trods deres overensstemmighed af visioner, arbejdsopgaver og sammenfaldende definering af hvordan social innovation gør nytte. Dette kan hænge sammen med innovatørens syn på sig selv som særegen og selvstændigt individ, at de prøver at undgå en anonymitet, som de vil ligge under, hvis alle indgik i den samme diskurs. Problematikken her er blot, at de kan være svær at forstå eller definere som gruppe, og det kommer ikke nødvendigvis deres branche eller arbejde til gode.

Er og ikke-er, hegemoniske betydningskampe

I følgende skema, er respondenternes svar sorteret efter deres definitioner af hvad de er, og hvad de ikke-er, for at kunne dokumentere den hegemoniske betydningskamp. Udgangspunktet for respondenternes svar er personligt - de taler altså fra et standpunkt, som giver mulighed for at finde nogle af de mest ærlige synspunkter, men man må ikke glemme, at analysen er foretaget ud fra et socialkonstruktivistisk synspunkt i tråd med Laclau og Mouffes. Derfor må det ud fra et analytisk perspektiv, bruges den opfattelse, at verden er socialt konstrueret. I den socialt konstruerede kontekst er alt bevægeligt, og selv mine spørgsmål til respondenterne, kan anses for at indgå i diskursen. Derfor har jeg tilstræbt, at være meget opmærksom på min neutralitet og objektivitet i dokumentationen af, hvad mine respondenter betegner som en del af hvad de er, og hvad de ikke er. Ved brug af hegemonibegrebet, forbindes det kun til struktureringens ufuldstændighed: det er altså kun når elementerne ikke er endeligt fikserede at der kan opstå hegemoniske betydningskampe og det er påvisningen af disse der er med til at definere diskursen. Når man ser på begreberne på følgende sidé, hvor struktureringen og organiseringen af ordene fra teksten er gengivet, er det værd at notere, at hvor den største hegemoniske betydningskamp udspiller sig, ikke er hvor respondenterne objektivt beskriver den sociale innovationsproces, eller hvad social innovation er, men i stedet hvor denne skaber et billede af sig selv. Dette kan ses som udtryk for at den sociale innovatør er et individuelt og selvstændigt

orienteret individ, som i takt med sit erhverv med innovation og idégenerering, også er meget opmærksom på sig selv som kilde til selve innovationen. Det kan også ses som en overlevelsesstrategi for respondenterne, der ønsker at identificere sig med den sociale innovations univers og dermed også definere universet, fordi de anser sig selv som uadskillelige og ikke ønsker at forlade innovationsscenen.

	Er		
Arbejdsgaver	<p>Ledere</p> <p>Udviklere</p> <p>Kreative</p> <p>Innovatører</p> <p>Finde på</p> <p>Hjælpe andre til at realisere deres ideer</p> <p>evaluering</p> <p>Kreative udfordringer</p>	<p>Social opfinder</p> <p>Igang sætter</p> <p>Social entreprenør</p> <p>tænk tank</p> <p>specialkonsulent</p> <p>facilitere udviklingsarbejde</p> <p>Idéudvikling</p>	<p>Ikke-er</p> <p>Administration</p> <p>drift</p> <p>økonomi</p> <p>moms-indberetning</p> <p>opstart</p> <p>konsulent</p> <p>forbrugerundersøgelser</p> <p>praktiske ting</p>
Hvad er social innovation?	<p>nyskabelse</p> <p>muliggørelse</p> <p>socialt fremskridt</p> <p>værdi i praksis</p> <p>social</p>	<p>involvering</p> <p>bæredygtighed</p> <p>initiativ der omsættes til praksis</p> <p>Divergent tænkning</p>	<p>social udviklingsarbejde</p> <p>politisering</p> <p>ideologisering</p> <p>kan ikke overleve politisk magtskifte</p> <p>ubæredygtige systemer</p> <p>Kommercielle projekter</p> <p>Reproduktion</p> <p>associal</p>
Få ud af social innovation	<p>Personlig anerkendelse</p> <p>Et spændende arbejdsliv</p> <p>At bidrage til løsning af samfundsproblemer</p> <p>Fremme livsbetingelser</p> <p>Muligheder for mennesker i svær livssituation</p> <p>Opdagelser</p> <p>Spændende udfordringer</p>	<p>Anerkendelse</p> <p>Udfordring</p> <p>mad-på-bordet</p> <p>økonomisk bæredygtig social innovation</p> <p>Bidrage til fællesskabet for at kunne nyde af det</p> <p>Anerkendelse pga arbejde og engagement</p>	
Grundlag for innovation	<p>Kompetencer</p> <p>Ressourcer</p> <p>risikovillighed</p> <p>Netværk</p> <p>fællesskab</p> <p>fysiske rammer</p> <p>frivillighed</p> <p>Synergi</p> <p>økonomi</p>	<p>Velvilje</p> <p>mennesker</p> <p>tilid</p> <p>klarhed</p> <p>åbenhed</p> <p>Timing</p> <p>behov</p> <p>Team</p> <p>Et marked</p>	
Skabelsesprocessen	<p>Samarbejde</p> <p>generøsit</p> <p>idenlighed</p> <p>sund fornuft</p> <p>intuition</p> <p>indsigt</p> <p>suspension</p> <p>udsættelse</p> <p>Deflektion</p>	<p>modstand</p> <p>Strukturaton</p> <p>orden</p> <p>Social fantasi</p> <p>krætvitet</p> <p>Idéudvikling</p> <p>Inddragelse</p> <p>forståelse</p> <p>ro</p>	

Ved at betydningskampen udspiller sig på det idéntitetsmæssige plan, vidner også om, at respondenterne er vel vidende om, at der er en kamp for at få kunne arbejde i de frie og kreative rammer som de anser ønskværdige, for ellers er de nødsaget til at arbejde med økonomi og drift og altså facilitere innovationsprocessen, noget de gennemgribende er enige om som en kontrast til den sociale innovations livsstil. Skulle de arbejde med at facilitere processen i stedet for at være et element i processen, ville dette betyde, at de ikke længere var sociale innovatører, opfindere eller entreprenører og dermed ville de miste deres idéntitet, som er bundet op på netop denne skarpe definition mellem det frembrusende aktive og det stillestående rammefaste. Men man ville også kunne argumentere for, at dette ikke er udtryk for deres udisciplinerede arbejdssind, med udtryk for deres egen natur. At deres kreativitet er en slags kunstnerisk natur: fordi det forandringsskabende som innovationen kan, netop udspiller sig i denne nerve, i denne synkroni mellem mennesker og strukturer, at det er i det samspil, hvor de yder sit bedste, og derfor ønsker at befinde sig netop dér. Men også kunstnerisk, fordi de er i stand til at reagere på sin intuition og skabe ud fra dét. Derfor er det vigtigt at forstå, at der hvor diskursen bliver et socialt magtmiddel, er selvkært der, hvor meget er på spil. I de dele af diskursen, som ikke truer de sociale konstruktioner, vil man ikke finde betydningskampen.

Når vi ser på ækvivalenskæderne, nodalpunkterne og betydningskampene, bestemmes der en diskurs, som sætter lighedstegn mellem selve udføreren af den sociale innovation og den sociale innovations karakteristika, fordi de to udelukker hinanden. Der skabes altså et afhængighedsforhold – dertil må man anse at innovatøren bliver kunstner, fordi denne er uundværlig, da denne ligger inde med mulighederne for, at realisere innovationen, blot i kraft af sit tilstedeværende talent. Den sociale innovatørs diskurs beskriver en branche, som er afhængig af sine idétalenter, og talenterne er vel vidende om dette.

Kronotopanalyse

Jeg har valgt at foretage en komparativ analyse mellem den sociale innovatørs narrative univers og Bakhtins ridder/heltekronotop. Det har jeg valgt, fordi verdenerne har samstemmende taktilitet og væsen – hvilket betyder, at man ved at se på sammenfald også kan se på, hvordan man kan udfordre en given diskurs og narrativitet og finde muligheder, som ellers ville have været usynlige for den sociale innovations tilskuer eller udfører.

Model 2 Delkronotoper

Bevægelse	Definition
1. Horisontudskydelsen	Respondenten (resp.) beskriver at den ved mødet med ulighed/negativ kontrast (til deres eget liv) opdager sit <i>kald</i> .
Erkendelsen af kaldet:	Det beskrives som noget naturligt, noget der "altid har været der", "sidén barn", osv.
Rum:	På studiet Studierejserne
Tidén:	De første jobs Præteritum
2. Opdagelsen af eget begær/behov	At hjælpe og udvikle løsning for at komme ulighed/negativ kontrast, til livs.
Rum:	Indre scene: i sig selv og i refleksionen
Tid:	Præteritum
3. Bearbejdelsen af begæret/behov	Formulering af en løsning
Rum:	Introvert/ekstrovert, samarbejde med sine medindvagede og i diskussionen med andre
Tid:	Præteritum
4. Formulering af løsningsudtryk	Resp. beskriver løsningsudtrykkene således: Mindske de bureaukratiske processer Fremme velfærd via opfindelser og initiativer Muligheder Hjælpe folk til deres egen udvikling I processen som ikke stedsbestemt
Rum:	
Tid:	Præteritum/presens
5. Eksekvering	Resp. beskrivelse af aktiviteten som er udtrykket for løsningen af deres begær/behov
Rum:	På tværs af landegrænser Private organisationer og institutioner Offentlige institutioner Samfundet Eget firma Foreninger
Tid:	Presens

Bevægelses-citater fra respondenternes svar:

"Har lige siden beskæftiget mig med..." (gør det altså stadig)

"Er i gang med at starte..."

"Derudover arbejder jeg for..."

"Min vej "derhen" har altid været der..."

"Direkte menneskelig kontakt (der) har tændt mig..."

"Og derfra brød jeg ud af konsulentrollen" (fængselskmetaforik) "[har skabt]...et netværk for aktionsfilosofi"

"Jeg faciliterer..."

"Naturlig hang til at kaste mig ud i nye, kreative udfordringer"

(lever) "på tværs af landegrænser"

"Efter at have startet fx. Rejseholdet"

Kronologi i respondenternes svar:

Delkronotoperne udgør de mest iøjenfaldende knuder i handlingsforløbet, det er der fortællingen får kød og blod og det er der vi standser op, tænker og danner os billeder af fortællingens væsen.

*"De er de organisatoriske centre for hovedbegivenhederne i handlingsforløbet. Det er i kronotopen at plottets knuder bindes og løses op."*²⁷, skriver Bakhtin og understrejer, at det er de vigtigste punkter i fortællingen.

Undersøgelsen af delkronotoperne i mine respondenters svar viste, beskrivelser af en række bevægelser og ikke mindst, en iboende og konstant retningsbevægelse. De inddeler deres vej til, *hvordan* de er kommet til at arbejde med social innovation i 5 knudepunkter, som til sammen danner rummet som de bevæger sig i: **Horisontudskydelsen**: respondenterne opdager grundlaget for at bedrive social innovation, **opdagelsen af eget begær/behov**: her beskriver respondenterne den umiddelbare reaktion på horisontudskydelsen, oftest som et begær efter at hjælpe/udvikle en løsning for at komme de opdagede problemer til livs, **bearbejdelsen af begær/behov**: respondenterne begynder at formulere en løsning, indgår faktisk i en idégenereringsfase, **Formulerer sit løsningsudtryk**: respondenterne beskriver udvælgelsen af et fokuspunkt f.eks. et system til selvhjælp. Den sidste fase er **eksekveringen**, selve udførelsen af idéen. Selve horisontudskydelsen og eksekveringen er relateret til som fysiske rum, studietidén, studiet, de

²⁷ RTH, 2006, s. 167

første jobs og eksekveringen som foregår i offentlige og private institutioner, på tværs af lande og i det hele taget, hvor respondenterne anser der er brug for deres løsning. Selve opdagelsen af begæret efter at hjælpe, bearbejdelsen af samme og formuleringen af løsningen, sker på i et indre og ikke fysisk bestemt rum. Mine respondenter er meget vel klar over, behovet for samarbejdspartnere, og ser sig også som afhængige af sine kollegaer. Grammatisk er de første faser beskrevet i præteritum, hvor den næstsidste fase er en glidningsfase fra præteritum til presens, og eksekveringsfasen er beskrevet i ren presens. Dette kan ses som, at grundlaget for *hvorfor* der drives social innovation er etableret én gang for alle, og ikke tages op til diskussion efterfølgende. Den første horisontudskydelse er grundrammen for hele deres virkelighed og meningen med deres beskæftigelse, og en konstant revurderingen af den narrative ramme, ville også medføre et ustabilt handlingsgrundlag for kommende idéer og problemløsninger. **Fremtiden** berører de ikke i beskrivelsen af hvem de er i relation til sit arbejde, grunden til det, er mine manglende spørgsmål dertil – havde jeg fokuseret mere på brugen af fremtid i deres fortælling, havde det formentlig været med til, at give et billede af en mere alsidig kronotop/-er af deres verden, og en værdisættelse af deres refleksioner, som man kunne sætte op som kontrast eller målestok i forhold til, hvad de finder vigtigt. De enkelte gange, hvor de berører fremtiden, ses i deres besvarelse af hvilken social opfindelse de gerne ville tilvejebringe, hvis de selv kunne bestemme – på den måde bliver visionen også et udtryk for en fremtidig tidslighed og vil kunne bruges som indikator på det værdifulde i deres liv.

Tidén og det pludselige

De tidslige angivelser set i respondenternes svar, er ligesom hos Bakhtins riddere og helte, *pludselige*: begivenheder beskrives som med ét indtrædende og et sammentræk af tid og udelukkelse af fysiske rum. I selve åbenbarelsesfasen, hvor respondenterne finder sin naturligt iboende kraft, eller indser, at hun/han ikke kan nægte dens tilstedeværelse, sammentrækkes tiden i den forstand, at beskrivelsen af mødet med ulighed, bliver tidsligt sammentrukket til i fortællingen, kun at være et øjeblik. En respondent skriver:

”Jeg har lige siden gymnasiet beskæftiget mig med sociale problemstillinger. Været frivillig hos Dansk Flygtningehjælp, Solskinsuge (Dansk Røde Kors) en mentorordning for resourcesvage 9.klasseelever[...]Desuden har jeg arbejdet for naturbevarelse i Grand Canyon...Derudover har jeg været med til at starte Diskriminalitet[...] Pointen er at min vej ”derhen” har ligesom altid været dér og jeg

har altid vidst og troet på at det med at arbejde omkring sociale problemstillinger var mit kald[...]”

Opremsningen bliver altså en tidlig forkortelse af begivenheder, hvor respondenter møder, får motiveret og får åbenbart sit *kald* til at arbejde med social innovation. Det er en leg med den abstrakte verden, som alligevel trækkes helt nær, i øjeblikket hvor respondenter beskriver sin vej derhen som et altid tilstedeværende fænomen – i kraft af sig selv. Det bliver altså ligesom i heltens verden, en måde at organisere og prioritere vigtigheden af begivenheder. For at kunne bevæge sig inde i denne verden, bliver den sociale innovatør altså nødt til, at lægge vægt på visse begivenheder frem for andre, dem som han altså synes er vigtige.

I mange af respondenternes svar indgår opremsningen og tidssammentrækningen af deres engagement, hvilket netop kan ses som at de er fleksible i deres univers, omstillingsparate og istand til at flytte sig mellem rum. De er altså ikke loyale overfor deres fysiske placering, men overfor det *kald* som pludseligt er kommet til dem. Den samme norm, som i heltens verden, gør sig også gældende her: pludseligheden bliver nerven i deres ageren og det bliver som hos helten deres handlingsgrundlag. Bakhtin beskriver det således: *”Heltene er ’hjemme’ i denne verden (men ikke i sit fædreland): han er lige så forunderlig som denne verden: forunderlig er hans herkomst, forunderlige er omstændighederne ved hans fødsel, hans barndom og ungdom, forunderlig er hans fysiske natur. Han er denne forunderlige verdens kød og blod, han er dens fremmeste repræsentant.”*²⁸

Størstedelen af respondenterne, taler om denne iboende og naturlige drift, hang eller kald, som det der driver dem – en intuition, eller en kraft, som altid har eksisteret i dem (*Se bevægelses-citater*). De skaber samstemmende, et fortolkningsbillede af den sociale innovatørs univers, som en verden der konstant er i proces og i bevægelse, men som er opstået ud af ingenting, *”det har altid været der”*²⁹ skrev respondenter (se citat s.19), men som Geoff Muligan fra Young Foundation siger, *”Vi har lavet Social Innovation lige siden vi boede i huler”*³⁰, bør vi også se på kaldet i den historiske kontekst for social innovation. Da vi er sociale væsner som altid interagerer, sker der også hele tiden horisontsudskydelser, som er med til at ændre vores billede af samfund, social og historisk kontekst. Derfor vil der altid opdages grundlag for, at bedrive social innovation. Opfattelsen af horisontudskydelsen som *pludselig*, kan også grunde i misforståelsen af bindeledet mellem den historiske kontekst og de sociale aktørers

²⁸ RHT, 2006, s. 76

²⁹ Respondent

³⁰ Førende tænketank indenfor social innovation, <http://www.youngfoundation.org/>

erfaringsproces. Men er lige så meget en nødvendighed i deres verden, for uden den *pludselige* indskydelse, idéen eller åbenbaringen, har de ingen motivation for at bedrive innovation og derved vil de ikke eksistere, da deres idéntitet er bundet op på det de kan i kraft af deres naturlige talent og kald. Det er på mange måder, også en beskrivelse af det profane og det hellige: det hellige er åbenbarelsen af det *altid*, der blot ventede på, at blive fundet i innovatøren selv og lader sig komme til udtryk i idéen som kan gøre verden til et bedre sted. Det profane, er indifferencen og ligegyldigheden, som ligger i den associale bevægelse. Dette tegner også et billede af den sociale innovatør som et væsen i et kontrastfyldt og idéologisk univers, hvor det gode og det onde har tydelige afgrænsninger.

Trusler og heltedåd

De gennemgribende problemer som respondenterne beskriver, er sine egne rum. Hungerens rum, naturødelæggelsernes rum, ubæredygtighedens rum og ressourcetsvaghedens rum. Alle er de repræsentanter for en negativ verden, og en kontrast til respondentens egen. Der er et tydeligt skel i respondenternes svar i beskrivelsen af de grupper, som de ønsker at hjælpe – et tydeligt jeg/dem skel. Som led i diskursanalysens hegemoniske betydningskamp, er dette også en afgrænsning i hvad denne kronotop er og hvad den ikke er. Som led i beskrivelsen af problemer, nævner respondenterne også vigtigheden i hjælp til selvhjælp. Ønsket om at give magten tilbage til dem som lider under de problemer, som respondenterne ønsker at komme til livs. I at give magten, eller uddanne til at hjælpe sig selv, ligger det tydeligste bevis på idéologi – demokratiseringen, magten til folket. Et billede af den sociale innovatørs egen kultur og kontrasten til denne. En respondent siger til spørgsmålet om, hvilken social opfindelse personen helst vil tilvejebringe: *”En netværksmaskine, så alle mennesker havde adgang til et ressourcestærkt, meningsfuldt og ikke-betalt netværk”*, en anden skriver: *”det der gjorde op med marginaliseringen og udstødelse af grupper i samfundet”*, en tredje skriver: *”Jeg ville opfinde den transportable optiker, så alle kunne for næsten ingen penge få foretaget synstest. Der er over 1.000.000.000 mennesker i verden der ikke kan se ordentligt og det suverænt mest udbredte handicap i og den største kilde til social ulighed i den 3.verden.”* – tydeligt fortælles ulighedens rum og konsekvenserne af dette rum. Det er et billede af et rum, hvor menneskene er ressourcetsvage, fattige, handicappede og udstødte af samfundet – et perifert rum i forhold til det rum, hvor den sociale innovatør står med talentet og viljen til at hjælpe – altså i det hellige rum som ønsker, at komme det profane

rum til livs. Men det hellige rum og det profane rum, er ligesom fortællingen og tilhøreren, afhængige af hinanden – de er hinandens modsætninger, men medspillere, for den sociale innovation kan ikke eksistere uden de sociale strukturer på godt og ondt.

På samme måde som definitionen af problemerne er med til at understrege, hvad den sociale innovatør anser for at være felter, hvor den sociale innovation er nødvendig, er de ligeledes med til at understrege deres idéntitet, nemlig ud fra det gode og det ondes perspektiv. Set i et folkesocialt perspektiv, som fra det skandinaviske, understøtter dette ikke blot vores kulturelle bestemmelser, af godt og ondt, men er med til at tegne billedet af den sociale innovatør som en *god* og ihærdig ildsjæl, som arbejder for sit samfunds ve og vel. Mange af respondenterne svarer dog også i kontrast til dette, at de ønsker at få personlig anerkendelse og oplevelser ud af deres beskæftigelse med social innovation: ”*Som multikulturel sociolog har jeg en naturlig hang til at kaste mig ud i nye, kreative udfordringer, der hjælper de mest udsatte i samfundet – gerne på tværs af landegrænser, da jeg i forvejen lever sådan og ser store fordele i den internationale udveksling.*” skriver en respondent, og understreger netop ønsket om udfordring og oplevelser. Dette skaber altså, en kontrast til den selvopofrende godhed, og dette anser jeg, for at være et af de tydeligste tegn på, at de repræsenterer et helteunivers. En af de tydeligste karakteristikaer for helte set ud fra et litterært historisk perspektiv, er anerkendelsen. Bakhtin skriver, ”*I den forunderlige verden udføres desuden bedrifter, hvormed heltene berømmer sig selv og hvormed de berømmer andre (deres lensherre, deres dame). Heltedådens moment adskiller skarpt riddereventyret fra det græske eventyr og tilnærmer det episke eventyr. Moment af hæder og berømmelse var ligeldes den græske roman fremmed[...]*”³¹

Men det er ikke kun heltedåden, hvor den anerkender sig selv, som er vigtig. Den sociale innovatørs heltedåd er ikke noget i sig selv, hvis han ikke har tilvejebragt en innovation der kommer en social gruppe til gode og skaber værdi. Men i diskursen omkring social innovation, fokuseres der mere på den enkelte opfinder og hans dåd, end på opfindelsen i den sociale kontekst³². Jeg antager, at det er fordi det er nemmere som tilskuere, at forholde sig til det konkrete billedelige produkt end selve innovationsprocessen - altså åbenbaringen af idéen og intuitionen af en mulighed, som i sidste ende kommer til udtryk som et produkt og en innovation der skaber værdi i sin sociale sammenhæng.

³¹ RHT, 2006, s. 75

³² Junge & Lustrup, s. 29

Men spørgsmålet er, om det kommer den sociale innovations fortælling til gode, at det som er selve nerven og selve grundtanken, nemlig innovationen og modet til at have en stærk intuition, springes over, i formidlingen af selve branchens idéitet og udtryk?

Kritik, konklusion og refleksion

Min analyse har vist, at mine respondenter tydeligt bevæger sig i rum, hvor den herskende tid er den magiske og pludseliges tid, som sammentrækker begivenhederne og folder tidén ud i det kollektive rum, som er bevidnet af respondentens kollegaer, i det rum hvor selve idéen udvikles i samarbejde med andre. Respondenterne beskriver ligeledes et rum, som er alsidigt og præget af en konstant fremdrift, et farverigt rum, som er befolket af idérige og selvstændige individér. Det er et kollektiv rum, hvor plottets karakterer udlever den samme eventyrlige fremdrift, som innovationsprocesen årsager, de er i evig bevægelse, med hinanden og i forhold til hinanden. På den måde bliver det kollektive rum en *enhed*, hvor de støtter hinanden i udlevelsen af eventyret.

Havde jeg sat min analyse anderledes op, og havde jeg taget højde for en stærkere mangfoldighed i de grammatiske tidsangivelser i mine interviewspørgsmål - og havde formentlig, fået tilbudt flere kronotoper i mine respondents besvarelser. Men som man råber i skoven, får man svar. Den grammatiske opstilling i interviewspørgsmålene, presens og præteritum, går, som jeg før har nævnt, også ind og blander sig i diskursen. For al artikulation påvirker de tanker der bliver formet, når der svares.

Ikke destomindre, viser denne analyse, at mine respondenter er den sociale innovations kød og blod, de er årsagen til idégenereringen og de er dens fundament. Som riddere og som individér, rejser de uafhængigt af sted, for at implementere sine visioner og sine idéer - for visionerne kender ingen tilholdssted og ingen tid. De er styret af sine æreskodekser, konstrueret af kontrasten, af det fælles udtalte behov for social innovation for de marginaliserede grupper der befinder sig udenfor velfærdssamfundet, eller i det. På mange måder, tendenserer de den græske heltekronotop, ved ønsket om lov og orden i form af opretholdelse af velfærdsstaten, men de er i samme øjeblik eventyrlige og i bevægelse fremad, som helten i ridderkronotopen – og i den bevægelse føler de sig hjemme og i heldedåden finder de anerkendelse og eventyr.

Det mest markante og overraskende, som respondenterne giver udtryk for, er erkendelsen af et kald, eller en naturlighed, der forekommer dem som noget der *altid* har været der. I min tese gik jeg ud fra at, den sociale innovatør på mange måder, var mennesker, som ikke var kunstnere, og som ikke kunne finde sig til rette almindelige 9-17 jobs, hvilket på sin vis var rigtigt. Men grunden til at de ikke ønsker, at varetage praktiske eller almindelig jobs, er ikke en overlegenhed eller en udisciplineret natur, men en ærlig og reel opfattelse af, at det iboende *kald* og

kunstnerisk talent de fra naturens hånd er blevet begavet med også må være andre til gavn. De er altså uselviske eventyrere, som finder nerve i sit talent, og magien opstår netop ved denne forundring over denne pludselige åbenbarelse, som tilfældigvis giver anledning til heldedåd. Derfor er det ikke som jeg først anså, en affortryllet verden med en eventyrlig struktur, men en fortryllet verden i kraft af de synergier der opstår, når idéen og kaldet åbenbares, for i dét øjeblik, er der grundlag for innovation. Man kan beskrive disse mennesker som særligt intuitive overfor pludselige indskydelser og reaktioner på sin omverden og kultur – det er derfor de følger sin vision, de kan ikke lade være. De næsten ens narrativer hos mine respondenter, er dog formentlig udtryk for en erhvervet disposition, som er manifisteret ved den varige prægning af den sociale struktur mellem dem som engagerer sig socialt og arbejdsmæssigt i spørgsmålet om social innovation.

Men hvorfor er det så interessant, at studere dere univers ud fra et litterært og kronotopisk perspektiv? Kunne man ikke nøjes med, at forholde sig til innovationen som teknisk og praksis, når den skal kunne tilvejebringe håndgribelige produkter eller ydelser?

Det interessante i, at arbejde med det artikulerede univers, fra et litterært perspektiv, er at man med grundlag i den humanistiske vidénstradition, har en speciel egenskab i at kunne stille sig kritisk og finde de videnskabsmæssige grundlag for handlinger, og ikke mindst, finde forbindelser og synergier i menneskelige udtryk. Og den pligt, handler også om at vedholde den lyst, energi og detektivarbejde der er i, at fastholde det videnskabelige grundlag i enhver praksis, ikke mindst den sociale innovations praksis. Når man laver en analyse, er det for at skabe et helhedsbillede, omend det altid kun vil være et øjebliksbillede. I denne sammenhæng et delbillede, fordi jeg har bedt om en fortælling uddraget af en social sammenhæng, og på den måde stiller jeg den udenfor dens sociale logik. Men tidén er relativ, og ting forandrer sig både langsomt og hurtigt, derfor har der stor værdi, at kunne gengive fortællingen om en verden, som mange der befinder sig i den, kun ser delmomenter af. Ved at tegne et billede af dens kronotoper, kan man få mulighed for at stille sig udenfor, og foretage den kritiske analyse, som i de fleste tilfælde hjælper sit projekt videre. Og som Bakhtin også siger, er kronotopen ikke litterær kun, men tekstlig – tekst forstået som al artikuleret praksis.

Når forskere som Junge og Lustrup, skriver bøger om den sociale innovation, som strategiske værktøjer, bundet op på strategiske værktøjsmodeller og SWOT-analyser, mener jeg, at de glemmer det som den sociale innovation handler om. Den handler ikke kun om den strategiske processtyring, eller de rigtige idégenereringsmetoder, men også at forstå naturen af det væsen som de arbejder med og i. Det synes jeg respondenterne giver klart udtryk for, i min undersøgelse. For på samme måde, som når man i den klassiske musik, fremelsker den nerve og den intuition hos violinisten, som får den til at øve takt for takt og bueøvelse for bueøvelse, for at frembringe det rette udtryk, den rette lyd, og skabe det rette billede – har kunstens disciplin fat i noget af det rigtige. For jeg anser det for, at være nerven i al kunstnerisk og innovativ praksis, at turde gribe intuitionen, turde dykke ned i den indre nerve, i det indre *kald* som altid har eksisteret, for at gribe det udtryk, som netop er forandringsdannende. Derfor finder jeg det en smule paradoksalt, at Junge og Lustrup taler om den manglende forskning og litteratur på området, når det de selv præsenterer, er en marginalisering af det talent som netop gør den ægte innovation brugbar. For når man er overlagt og anstrengende bevidst, om at være kreativt skabende og påtvunget legende, resulterer det ofte ikke i andet, end at det nye bliver forventligt og udelukker det nødvendigt forandringsskabende, som ægte innovation er. Men i de sociale innovatørers verden, er der dannet grundlag for, at man har en enestående mulighed, at kombinere det kunstneriske, forstået som at man er i stand til at skabe ud fra sin intuition, og det socialt bevidste og dermed skabe organiske høj kvalitetsprodukter, løsninger og ydelser. For vi taler ikke om kunstneren som skaber værker for sig selv, men vi taler om en kunstner, som kan skabe værdi for grupper i samfundet som har brug for deres hjælp – fordi, det er dér denne nyder at bruge sit kunstneriske og innovative talent – som social innovatør. Og i det kunstneriske videnslandskab, er der plads til at være helt. For helte er der brug for i alle samfund.

Afsluttende bemærkninger

Ud fra diskursanalysens konklusion og dokumentationen af svirrende begreber og værdiladninger af forskellige ord, der alle relaterer sig til branchen social innovation – må man med fordel, kunne kombinere den med vidén om det heltekronotopiske væsen og værdier fundet i mine respondenteres fortællinger og udarbejde en mere præcis artikulation af hvad branchen kan tilbyde og hvad den gør.

Når man da bevidst vælger, at føre en betydningskamp med fælles stemme og fortællinger, vil man kunne skabe en offentlig virkelighed om en branche, som kunne etablere den som en stærk og vigtig medspiller på verdensplan, hvor der dagligt skabes flere problemer end der løses. Dertil kunne der vises en virkelighed, som tog den intuitive praksis lige så alvorligt, som den faktuelle og naturvidenskabelige og dermed, for alvor, bane vej for flere tværfaglige arbejdsprojekter på tværs af brancher, fag og kultur, hvilket ville resultere i mere social og kulturel bæredygtighed. Ikke bare for et Europa i krise, men en hel verden i kulturel krise.

Litteratur

Artikler

Barosso President Barroso discusses how to boost "social innovation"

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/81>

Denzin, Norman K., *The reflexive interview and a performative social science*, article in Quality Research, SAGE Publications, 2001

<http://www.nyu.edu/classes/bkg/methods/denzin.pdf>

Bøger

Andersen, Niels Åkerstrøm,

Diskursive analysestrategier, Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1999

Anheir, Helmut & Isar, Raj Yudhishthir,

Cultural Expression, Creativity & Innovation, Sage Publications Inc., 2010

Bakhtin, Mikhail,

Rum, Tid og Historie – Kronotopens form i europæisk litteratur, Forlaget Klim, 2006

Bakhtin, Mikhail,

Speech Genre and Other Late Essays, University of Texas Press, Austin, 1986

Barker, Chris & Galasinski, Dariusz,

Cultural Studies and Discourse Analysis, Sage London . s.62-85, Tools for Discourse Analysis

Benjamin, Walter,

Fortælleren og andre essays, Gyldendal, 1974

Bergson, Henri,

Creative Evolution, Dover Publications, INC. 1998

Craib, Ian,

Experiencing Identity, Sage Publications Inc., 1998

Czarniawska, Barbara

Narrating the Organization – Dramas of Institutional Identity, The University of Chicago Press, 1997

Hejlsted, Annemette,
Fortællingen – teori og analyse, Forlaget Samfundslitteratur, 2007

Horsdal, M,
Livets fortællinger - en bog om livshistorier og idéntitet, København: Borge, 1999

June, Dorthe & Lustrup, Peter,
Social Innovation – Et strategisk værktøj der skaber forandring I praksis, ViaSysteme, 2011

Kagan, Sacha & Kirchberg, Volker,
Sustainability: a new frontier for the arts and cultures

Laclau, Ernesto & Mouffes, Chantal,
Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics, W Norton, 2001

Mumby, Dennis K.,
Narrative and Social Control: Critical Perspectives, Sage Publications Inc., 1993

Nielsen, Ebbe Juul Nielsen,
Etik, Modtryk, 2001

Polkinghorne, D. E.,
Narrative knowing and the study of lives, i *Aging and Biography*, 1996

Shionoya, Yuichi,
Schumpeter and the idéa of social science, Cambridge University Press, 1997

Spinosa, Charles & Flores, Fernando & Dreyfus, Hubert L.,
Disclosing New Worlds – Entrepreneurship, Democratic Action and the Cultivation of Solidarity, The MIT Press, 1997

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise,
Diskursanalyse som teori og metode, Roskilde Universitetsforlag / Samfundslitteratur, 1999